

Jelka: O jej, o jej! Sedaj pa že vidim, da živalce niso tako srečne, kakor sem mislila. Napačne želje sem imela. Bog je že vse prav uravnal. Deklico me je ustvaril in dekllica hočem ostati, čeprav sem sirota brez staršev. Ne maram biti ne žabica, ne ribica in tudi ne ptičica. Pridno se bom učila, lepo bom ubogala svoje rednike, ki tako skrbijo zame in radi me bodo imeli v šoli in doma.

A ko bom velika, hočem biti pošteno slovensko dekle, da bom ponos domu, domovini in narodu. Ali ne bo tako prav in lepo?

Pavla: Da, ljuba Jelka, tako je prav! In k temu cilju naj te vodi molitev, delo in pesem.

Jelka: Prav si povedala, Pavla! Srečni in zdravi sva, zato veselo zapojva:

Sem deklica mlada, vesela,
sem pravo slovensko dekle,
kot slavček veselo bi pela,
da b' daleč razlegalo se:
Tralala, tralala...

Zakaj bi nek' sladko ne pela,
zakaj bi vesela ne b'la!
Saj vsak dan krog mojega čela
mi sap'ca gorenjska pihlja!
Tralala, tralala...

(Zastor.)

Milan Skrbinšek

Dijaško diletantsko društvo

Zelo rad hranim predmete, ki so priče mojih spominov. Zato imam med drugimi takimi stvarmi na steni svoje sobe lepo število vencev s trakovi ali samih trakov, ki sem jih prejel ob priliki raznih pomembnih ali zame slavnostnih predstav.

Najljubši in najpomembnejši mi je širok slovenski trak, ki nosi na enem koncu označbo D. D. D., na drugi strani pa datum 9. III. 1909. Velik venec s tem trakom so mi poslali na oder moji nekdanji tovariši iz društva, ki sem mu položil temelje že kot prvošolec in je obstajalo osem let ter se je imenovalo »Dijaško diletantsko društvo«. Ta trak mi ni le drag spomin na onih osem let srednješolskega diletantskega delovanja, ki smo ga vršili vsi — jaz kot »umetnostni vodja«, moji tovariši in tovarišice pa kot navdušeni in zvesti sodelavci — z velikim idealizmom; ta trak je zame, ki sem dovršil s preteklo sezono že eno in trideset let svojega poklicnega igralskega in trideset let svojega režiserskega udejstvovanja, tudi zato pomemben, ker sem ga prejel ob priliki svojega debuta ali poizkusnega gostovanja za angažma (službo) na poklicnem odru, ko sem kot gojenec dunajske igralske šole »Otto« še pred dovršitvijo šole nastopil na odru ljubljanskega gledališča kot Martin Spak v Govekarjevi dramtizaciji Jurčičevega romana »Deseti brat«.

O tem, zakaj sem si izbral prav to vlogo za debut (prvi nastop), o takratnih svojih poklicnih soigralcih, o uspehu tistega mojega nastopa ter o marsičem zanimivem okoli tega gostovanja, bom pa širše spregovoril, ko se bo začel tretji del mojih življenjskih, z gledališkim življenjem prepletenih spominov, ki jih že pišem in ki bodo obsegali tri glavne dele z naslovi »Otroška doba«, »Dijaška leta« in »V poklicu«.

Zdaj me pa spremljajte skozi čudovito lepi čas ob prehodu iz ljudske šole v srednjo, ko me je leta 1899. moj dobri oče vpisal v ljubljansko realko, do mojega prvega nastopa na poklicnem odru, ko sem prebrodil po končanih srednješolskih študijah po en semester dunajske tehnike in univerze ter sem končno našel svoja prava trdna tla v igralski šoli, ki me je usposobila za — poklicnega igralca.

Že tista leta, ko sem hodil v ljudsko šolo na vadnici mariborskega učiteljišča, sem mnogokrat otroško razmišljal o tem, kakšen poklic bi si izbral.

Če se zamislim v tiste čase in se opazujem kot šolski otrok, vidim nežnega, tihega in mirnega dečka, ki mu ni bilo za razgibano in glasno družbo. Če so drugi sošolci v svoji otroški razposajenosti v odmorih »noreli« tam med klopmi ali se celo pretepali, sem jaz mirno sedel v klopi in jih opazoval. Ko je učitelj med uro razlagal, sem ga verno poslušal ter si večkrat mislil, kako lepo bi bilo, če bi mogel tudi jaz postati — učitelj.

Pri veronauku me je v zgodbah svetega pisma vedno znova navdajalo veliko začudenje, ko sem poslušal gospoda kateheta ob razlaganju o stvarjenju sveta, a v katekizmu so me dvigali visoki nauki o pravem duševnem življenju, od katerih se mi je najbolj vtisnil v srce nauk o ljubezni do bližnjega; posebno lepo pa sem občutil ljubezen do sovražnika. In kadar je o teh stvareh pri šolski maši tako lepo govoril gospod katehet s prižnice, sem si želel biti — duhovnik.

Ko sem bil v tretjem ali četrtem razredu, sem videl prvo »resnično«, to je poklicno gledališko predstavo. Šel sem z materjo gledat tuje igralce, ki so predstavljali v tedanjem mariborskem nemškem gledališču »Oberammergauske igre«, to je — Kristusovo trpljenje. To je bil zame tako čudovit doživljaj, da me je vsega prevzel. One krasne slike na odru, ono umirjeno, tiho kretanje kar pravljico lepih oseb na odru ter neka tiha godba, ki je zvenela k nam gori na galerijo, kakor iz daljne tajinstvene dežele, vse to me je tako prevzelo, da sem o tej predstavi še dolga leta sanjal... In zdela se mi je velika sreča, da velika milost — biti igralec!...

Učitelj, duhovnik — igralec, da, to so bili oni trije idealni poklici, po katerih sem hrepenel. Saj vsi trije poklici govore duši človeka in ustvarjajo duhovne vrednote in lepote. Učitelj ob katedru, duhovnik na prižnici in v spovednici, igralec na odru!

Predstavljal sem si, kako bi bil kot učitelj z otroki dober. Zavedal sem se namreč, da z dobroto in potrpljenjem največ dosežeš; ne samo pri otrocih, temveč pri ljudeh sploh. Opazoval sem sebe in svoje sošolce in videl, s kakšnim zanimanjem smo poslušali učitelja, ki je bil z nami dober in koliko smo se pri njem naučili ter kako pogumno smo pri izpraševanju odgovarjali. Vpričo strogega učitelja pa smo bili res še mirnejši, a ta mir je bil le navidezen, ker nas je utesnjeval strah, da nam je srce burno bilo, da nas je v grlu dušilo in so nam v glavi begale misli plašno sem in tja, kakor se zaletava ujet, kletke nevajen ptič od stene do stene, dokler se ves izmučen ne zgrudi.

Če sem se zamislil v poklic duhovnika, sem se že kot otrok zavedal in živo občutil, kako mogočno vpliva beseda, ki zazveni s prižnice v onem ogromnem, sicer tako tajinstveno tihem svetem prostoru. Pa sem si predstavljal, koliko tega, kar mi je težilo moje otroško srce, ki je trpelo zaradi prevelike, da, včasih kar krute strogosti nekaterih učiteljev ter staršev mnogih mojih šolskih ali hišnih

tovarišev, a prav tako zaradi brezsrčne neubogljivosti in lenobe nekaterih mojih sošolcev, ki so s tem po nepotrebnem grenili svojim učiteljem in staršem življenje — koliko tega bi lahko prav iz globine srca z glasno živo besedo in s polno pravico duhovnika na prižnici zaklical vsem v cerkvi v dno srca ter jih na ta način poboljšal in jim olajšal življenje.

A najraje bi bil takšne šolske in družinske prizore napisal za oder, kjer bi lahko tudi sam nastopil kot otrok in učenec, da bi s pretresljivo in doživljeno besedo lahko izpovedal, da — izkričal vso boleost mojih otroških prijateljev, ki trpe zaradi šole in doma. Na drugi strani pa bi bil hotel predstavljati dobrega očeta tako verno, da bi otroci spregledali in spoznali, kako jih starši navzlic vsemu ljubijo, tako da bi se poboljšali doma in v šoli.

Moj oče je slutil, kaj se godi v meni, zato me je po končani ljudski šoli vpisal v meščansko šolo z namenom, da bi pozneje doštudiral učiteljšče.

Toda — človek obrača, Bog obrne! ...

Gustav Strniša

Uboga

Koliko je že prestala, mnogo še prestala bo. Pa nikomur se ne smili, ta kar suje jo z roko, drugi jo celo obrca, tolče jo in se smeji. Kdor jo rani, jo odnese in jo vrže med smeti.

Samo Joža, mali Jožek, jo je svoji mami dal, tiho se je k nji prijokal in se jezen hudoval:

»Mamica, o mama moja! Glej jo, glej sirotico, bratec Milko jo je ranil, kaj pa zdaj bo z njo? Jaz že ne pustim, da sama na smeteh ležala bi, v zadnjih dihih zapuščena konca tam čakala bi! Bila nam je dobra, dobra, delala vsem kratek čas, z nami rada je skakala in zabavala je nas!«

Mamica ga potolaži:

»Deček moj, usmiljen si! Pa nesiva jo čevljarju, da ji krpo naredi! Morda spet bo vsa vesela poskočila kot nekdanj, morda tiho občepela, čakala, da bo je kraj. Saj vam bila je res dobra, najsi jo je vsak suval, nikdar ni se maščevala, če ji kdo je brco dal! Le živahno se pognala dalje je v ta sončni svet, včasih hipno nagajala, okrenila svoj polet. Zdaj pa vsa je bolna, trudna, težka rana jo boli, brž ponsem jo v Ljubljano, tam zdravilo se dobi. Če čevljar je ne zakrpa, jo ozdravil bo sedlar. Saj vam zvesto je služila, ta sirotica uboga, ta usnjena vaša — žoga!«